

Beslutningsforslag nr. B 1. Fremsat den 2. oktober 1996 af Kim Behnke (FP), Tom Behnke (FP), Aage Brusgaard (FP), Jan K pke Christensen (FP), Niels Højland (FP), Kirsten Jacobsen (FP) og Annette Just (FP)

Forslag til folketingsbeslutning

om brug af elektronisk stemmeafgivning i forbindelse med valg og folkeafstemninger

Folketinget opfordrer regeringen til i folketingsåret 1996-97 at fremsætte lovforslag, der indebærer, at der bliver lovhjemmel til anvendelse af elektronisk afstemning i forbindelse

med folketingsvalg, amts- og kommunalvalg og afstemninger om konkrete spørgsmål, som vælgerne kan tage stilling til (folkeafstemninger).

Bemærkninger til forslaget

Folkeafstemninger har en lang tradition bag sig. Dels selvfølgelig afstemninger ved de periodiske folketingsvalg og kommunalvalg og dels folkeafstemninger om ændring af grundloven, ændring af valgalder, ændring af jordlove og folkeafstemninger vedrørende EF/EU.

Der har dog kun været et begrænset antal afstemninger ud over de jævnlige folketingsvalg og kommunalvalg. Dette kan skyldes, at det er en bekostelig og besværlig affære, hver gang der skal afholdes valg, hvilket kan afholde politikere fra at sende flere specifikke forslag ud til folkeafstemning.

Nærværende forslag om indførelse af elektronisk stemmeafgivning er dels en opfordring til at følge med udviklingen i samfundet og dels en opfordring til at foretage en investering, der på længere sigt vil gøre det muligt at reducere omkostningerne ved valg og folkeafstemninger.

Elektronikken og teknologien har i det 20. århundrede gjort sit indtog. Denne udvikling har Danmark formået at tilpasse sig, så Danmark i dag kan betegnes som et højteknologisk land. F.eks. er der i dag indført elektronik i stemmeafgivningen i Folketingsalen som en naturlig konsekvens af den elektroniske udvikling i samfundet. Denne udvikling er dog ikke helt slået igennem på alle planer. F.eks. afholdes valg og folkeafstemninger i dag på samme måde, som det er blevet gjort i årtier. Derfor mener forslagsstillerne, at det er på tide, at der også på dette område indføres moderne teknologi med de effektiviseringer og på længere sigt økonomiske besparelser, der følger af indførelsen af moderne teknologi.

Fordelen ved indførelse af elektronisk stemmeafgivning vil være, at der efter en overgangsfase ikke længere er behov for det store optællingsarbejde. Få minutter efter at valgstederne lukkes, vil der kunne gives et helt færdigt valgresultat med kredsfordeling osv. Der vil ikke længere være behov for fintællinger eller andre tidkrævende procedurer.

Det er forslagsstillernes klare overbevisning, at på længere sigt vil investeringen i det elektroniske stemmeudstyr blive tjent hjem, og sandsynligvis vil der

endda være tale om reducerede omkostninger ved valg og folkeafstemninger.

En afledt effekt af indførelsen af elektronisk stemmeafgivning er, at der med tiden vil kunne afholdes flere folkeafstemninger vedrørende vitale beslutninger i Danmark uden at skulle sætte det store, bekostelige valgapparat i gang som i dagens Danmark. At afholde valg i dag er en bekostelig affære, og omkostningerne pr. folkeafstemning i dag vil ikke variere meget, hvad enten der afholdes en eller ti folkeafstemninger om året. Et elektronisk afstemningssystem vil derimod stå til rådighed konstant, og omkostningerne ved at øge antallet af folkeafstemninger vil ikke være så store som under det nuværende system.

Ovenstående skal endvidere ses i lyset af, at der gennem den senere tid har været ytringer fremme om, at en eventuel opdatering af grundloven skulle indeholde muligheden for flere folkeafstemninger. Således har udenrigsministeren, Niels Helveg Petersen, den 18. august 1996 udtalt i Morgenavisen Jyllands-Posten, at »folkeafstemninger – f.eks. en gang om året i august-september – vil kunne puste nyt liv i demokratiet og give vælgerne større ansvarsfølelse.« Endvidere har Anders Fogh Rasmussen i Morgenavisen Jyllands-Posten den 21. august 1996 støttet tanken om flere folkeafstemninger og sagt, at »folkeafstemninger er en god beskyttelse mod overdrevent politikervælde og statsdominans.« Noget kunne således tyde på, at der er en opblødning på vej med hensyn til flere folkeafstemninger. Derfor er det vigtigt, at man allerede nu forbereder sig og begynder at indføre mere smidige systemer til folkeafstemninger.

Der har været afholdt forsøg med elektronisk afstemning flere steder. Forslagsstillerne er bekendt med forsøg fra Norge, hvor elektronisk afstemning blev afprøvet i forbindelse med valg i Oslo. Endvidere har det hollandske parlament været i gang med at undersøge sagen. Regeringen bør indhente detaljerede oplysninger vedrørende disse og andre landes erfaringer med elektronisk afstemning.

Ved kommunalvalget i 1991 blev der afholdt forsøg med elektronisk afstemning i seks valglokaler. Dette

forsøg er af kommunen og et evalueringsudvalg bedømt som værende meget vellykket. Der opstod dog en del problemer på et af stemmestederne, hvor data-systemet flere gange faldt ud.

Ved stortingsvalget i Oslo i 1993 blev der ligeledes foretaget et forsøg, som også indebar nogle problemer. Dette tyder på, at man for at få elektronisk afstemning til at virke bør påregne en overgangsperiode, hvor den elektroniske stemmeafgivning foretages sideløbende med den traditionelle stemmeafgivning. Der er i det nedenstående forslag til en praktisk gennemførelse af elektronisk stemmeafgivning taget højde for dette.

Da der ikke så ofte er valg her i landet, opfordres regeringen til at fremsætte lovforslag allerede i folketingsåret 1996-97 med henblik på at iværksætte projektet hurtigst muligt. Der må påregnes en længere overgangsperiode for at få systemet til at virke, og der må derudover påregnes en periode til at kontrollere systemet. Derfor er det vigtigt, at man allerede nu går i gang med at udarbejde et elektronisk afstemningssystem.

Forslag til praktisk gennemførelse

Overordnet forestiller forslagsstillerne sig, at man kan udarbejde et system, hvor den enkelte på valgdagen bevæger sig hen til et posthus eller et andet egnet valglokale. Her er opstillet stemmemaskiner, hvor den enkelte efter at have identificeret sig afgiver sin stemme på stemmemaskinen. Det afgivne resultat registreres derefter centralt, og få minutter efter at valgstederne er lukket, har man afstemningsresultatet.

Et forslag til en praktisk gennemførelse af forslaget, vil blive skitseret efterfølgende:

Den indledende fase

Hver stemmeberettiget har i forvejen et sygesikringskort, som indeholder en magnetstrimmel, der kan identificere det enkelte sygesikringskort og dermed indehaveren af kortet. Dermed kan man ved at føre kortet igennem en aflæsningslæde identificere den enkelte indehaver og samtidig kontrollere, om den pågældende tidligere har afgivet stemme ved denne afstemning, og om den pågældende er stemmeberettiget. Sygesikringsbeviset er dermed et oplagt middel i forbindelse med stemmeafgivningen til at sikre:

- at man med sikkerhed kan identificere den enkelte,
- at den enkelte ikke har afgivet sin stemme tidligere, og
- at den enkelte er stemmeberettiget.

For at øge sikkerheden i forbindelse med et sådant system kan det endvidere overvejes, at hver stemmeberettiget i forbindelse med afstemningen får tildelt en pinkode svarende til den form, der kendes inden for bankverdenen (dankort, visakort, etc.). Sammen med koden fremsendes en kodehusker, og den stemmeberettigede opfordres til at indarbejde koden i kodehuskeren.

Dermed har man to sikkerhedsselementer: For det første har hver enkelt stemmeberettiget et identificerbart og individuelt sygesikringsbevis, hvor magnetstriben er udstyret med data, der kan identificere den enkelte med større eller lige så stor sikkerhed som det nuværende system med fremsendelse af valgkort. For det andet kan man øge sikkerheden ved i forbindelse med afstemningen at fremsende en kode, der passer til sygesikringsbeviset, ligesom man i dag sender valgkort til de stemmeberettigede.

Den stemmeafgivende fase

På valgdagen går den stemmeberettigede til f.eks. posthuset eller til stemmeafgivningslokalet, som det kendes i dag, hvor der er opstillet stemmemaskiner. I opstartfasen er der selvfølgelig både tilforordnede og edb-teknikere, der kan hjælpe til ved usikkerhed om betjening af stemmemaskiner, ved fejlmeldinger etc. Endvidere er der ophængt udførlige betjeningsvejledninger, som eventuelt også kan være husstands-omdelt i opstartfasen. Det kan også tænkes, at prototyper i månederne i forvejen er opstillet på f.eks. posthuse, så befolkningen har mulighed for at afprøve maskinerne.

Den stemmeberettigede er udstyret med sygesikringsbevis og kodehusker. Proceduren er derefter følgende: Sygesikringsbeviset føres gennem aflæsningslæden, hvorefter koden indtastes. Systemet undersøger som med dan- og visakort ægtheden af sygesikringsbeviset, hvorefter man er klar til at afgive sin stemme.

I stemmeboksen hænger der en liste opdelt på normal vis med partier og kandidater. Disse lister er på normal vis udformet med partibogstaver, og ud for hver kandidat er der et nummer. F.eks. vil der i Herning hænge en liste, hvorpå man sandsynligvis kan finde Poul Nyrup Rasmussen. Han kunne have bogstavet A og nummeret 1. Bor man i Herning, og ønsker man at stemme på Poul Nyrup Rasmussen, indtastes derefter på stemmemaskinen bogstavet A for Socialdemokratiet og tallet 1 for Poul Nyrup Rasmussen.

Displayet vil vise, at man har valgt at stemme som beskrevet ovenfor, hvorefter der tastes ok, hvis valget

accepteres. Alternativt kan proceduren gentages. Stemmeafgivningen er dermed afsluttet. Stemmemaskinen afsender derefter den afgivne stemme til en central stemmeoptællingscomputer, der løbende registrerer og optæller de indløbende stemmeafgivelser.

På tilsvarende vis kan man ved folkeafstemninger om et givet tema ophænge lister, der beskriver spørgsmålet eller spørgsmålene, der skal tages stilling til, hvorefter der afgives en stemme (ja, nej eller ved ikke). På forhånd er der selvfølgelig uddelt materiale, der i detaljer beskriver det spørgsmål, der skal tages stilling til. Dette system er velkendt og gennemarbejdet i f.eks. Schweiz, hvor det med succes har fungeret i årtier (dog uden brug af elektronisk stemmeafgivning).

Stemmemaskinerne kan endvidere være udstyret med en printerfunktion, der udprinter resultatet af stemmeafgivningen. Denne kan efterfølgende på normal vis afleveres i en valgurne. Derved kan man i opstartfasen lave stemmeoptælling på normal vis som en sikkerhed for, at systemet virker. Når systemet den eller de første gange afprøves, kan udskriften danne grundlag for det officielle stemmeresultat for på den måde at teste systemets integritet.

For yderligere at skærpe sikkerheden for, at intet går galt i overgangsfasen, kan man på traditionel vis fremstille stemmesedler, der ligger klar i stemmelokalene, hvis noget går galt. Man kan derved udlevere traditionelle stemmesedler mod forevisning af sygesikringskort og kode, hvis systemet af en eller anden grund svigter.

Forslagsstillerne er selvfølgelig åbne for yderligere sikkerhedsforanstaltningsforslag. Det væsentlige er, at der bliver taget hul på den moderne tidsalder.

Optællingsfasen

Optælling af de afgivne stemmer kan i opstartfasen forgå på to planer. Dels den traditionelle og dels den elektroniske.

Den traditionelle stemmeoptælling fungerer i en overgangsfase, hvor printerudskriften fra stemmemaskinen danner grundlag for det officielle stemmeresultat. Stemmesedlerne optælles på normal vis, som det kendes fra det nuværende system.

Sideløbende kører det elektroniske system. Stemmeafgivningen registreres centralt, eventuelt på flere computere rundt om i landet for at øge sikkerheden. Der kan ikke oplyses løbende delresultater, da dette kunne resultere i en taktisk stemmeafgivning. Umiddelbart efter valgstedernes lukning kan resultatet of-

fentliggøres. I overgangsfasen vil der dog kun være tale om en stor »meningsmåling«.

Efterfølgende, når systemet har vist sin berettigelse, når det fungerer upåklageligt, når befolkningen er blevet fortrolig med systemet, og når eventuelle systemfejl og sikkerhedsfejl er rettet, overgår afstemninger til at være fuldstændig elektroniske.

Dette er som sagt et forslag til udarbejdelse af et elektronisk afstemningssystem. Forslagsstillerne er åbne over for andre praktiske udformninger af et system. Det kan nævnes, at det også er muligt at indføre elektronisk afstemning ved hjælp af tryknaptelefonen, hvor den stemmeberettigede guides gennem systemet via det såkaldte »voice-response«-system. De fleste kender eller har hørt om metoden f.eks. fra pengeinstitutterne: Man ringer til et nummer, hvorefter en computerstemme i den anden ende spørger, hvad man vil høre nærmere om (tast »1« for oplysning om saldo, tast »2« for oplysning om bevægelser osv.). Da ca. 90 pct. af danske husstande i dag har en tryknaptelefon, kræver dette system, at der opstilles »stemmetelefoner« på posthuse eller lignende for de 10 pct., der ikke har en tryknaptelefon. Dette system har de fordele, at det ikke er nødvendigt at bevæge sig ud af huset for at stemme (godt for sofa-vælgere), der kræves »kun« investering i computersystemer (ingen stemmemaskiner), det gøres endnu lettere at afholde afstemninger, og på længere sigt vil det betyde lavere omkostninger ved folkeafstemninger.

For alle ideer til udformning af et elektronisk afstemningssystem er det dog vigtigt, at de gennemarbejdes i samarbejde med telefonselskaber, Indenrigsministeriets valgteknikere, Registertilsynet og andre relevante parter. Forslagsstillerne forestiller sig, at der bliver nedsat en arbejdsgruppe, der skal fremkomme med et forslag til en praktisk gennemførelse af elektronisk afstemning. Dette forslag kan i sidste ende være forskellig fra de her skitserede forslag, f.eks. på grund af disses tekniske eller sikkerhedsmæssige begrænsninger.

Konklusion

Indførelse af elektronisk stemmeafgivning har de fordele, at det bliver væsentlig lettere at afholde valg og folkeafstemninger, det bliver med tiden billigere at afholde folkeafstemninger, og det skaber grundlag for, at der med tiden også kan afholdes flere folkeafstemninger uden alt for store omkostninger.

Forslagsstillerne er åbne over for forslag til den praktiske gennemførelse. Det væsentlige er, at der bliver taget beslutning om indførelse af elektronisk stemmeafgivning.

Skriftlig fremsættelse

Kim Behnke (FP):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om brug af elektronisk stemmeafgivning i forbindelse med valg og folkeafstemninger.

(Beslutningsforslag nr. B 1).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.